

ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Στο παρόν φυλλάδιο συνοψίζονται τα πορίσματα της μελέτης για τη σχέση που υφίσταται μεταξύ καθεστώτος απασχόλησης και υγείας. Πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική μελέτη και αναλύθηκαν δεδομένα από τη δεύτερη ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας, τα οποία συμπληρώθηκαν με δεδομένα της Eurostat. Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε το 1996.

Κυριότερα πορίσματα

- Υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ότι **η επαγγελματική ανασφάλεια** προξενεί στους ανθρώπους την εντύπωση ότι η σωματική τους υγεία επιδεινώνεται και οδηγεί στην αύξηση ορισμένων κλινικών συμπτωμάτων. Σύμφωνα με τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 1996 με αντικείμενο τις συνθήκες εργασίας, οι συμβασιούχοι ανέφεραν συχνότερα προβλήματα κόπωσης, οσφυαλγίας και μυϊκούς πόνους αλλά απουσίαζαν λιγότερο συχνά για λόγους υγείας σε σύγκριση με τους εργαζόμενους σύμφωνα με άλλα καθεστώτα. Παρόμοια πορίσματα προέκυψαν από τη διεξοδική ανάλυση κατηγοριών απασχόλησης, οικονομικών τομέων και χωρών.
- Οι συνθήκες απασχόλησης των **συμβασιούχων** είναι χειρότερες από αυτές των μόνιμων. Οι πρώτοι είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε επώδυνες στάσεις, έντονους θορύβους, επαναλαμβανόμενες κινήσεις και μονότονα καθήκοντα σύντομης διάρκειας. Από την άποψη της οργάνωσης της εργασίας, οι συμβασιούχοι διαθέτουν πολύ λιγότερη αυτονομία διαχείρισης του χρόνου και της εργασίας τους απ' ό,τι οι μόνιμοι, παρόλο που είναι λιγότερο εκτεθειμένοι σε ταχύρρυθμες εργασίες.
- Ακόμη και αν **οι συνθήκες απασχόλησης** είναι η βασική ερμηνευτική μεταβλητή για τις διαφορές που εμφανίζονται ως προς την υγεία μεταξύ μόνιμων και συμβασιούχων, ύστερα από την προσαρμογή στις ατομικές συνθήκες εργασίας, εξακολουθεί να υφίσταται μια σχέση μεταξύ καθεστώτος απασχόλησης και υγείας. Τα πορίσματα αυτά υποδεικνύουν ότι τα διάφορα **καθεστώτα απασχόλησης** επηρεάζουν άμεσα τα πορίσματα μελετών που έχουν σχέση με την υγεία, ανεξάρτητα από τις συνθήκες εργασίας.
- Ένας υψηλός βαθμός **συμπαράστασης** εκ μέρους συναδέλφων, προϊσταμένων ή εργατικών συνδικάτων μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπιση ορισμένων από τις επιπτώσεις της επαγγελματικής ανασφάλειας, αν και στην καλύτερη περίπτωση αυτό δεν αποτελεί παρά προσωρινή λύση. Η **πληροφόρηση** σχετικά με τις αλλαγές που συντελούνται και η αίσθηση ότι ο ενδιαφερόμενος ελέγχει κάπως την κατάσταση μπορούν επίσης να επιδράσουν θετικά.
- Ωστόσο, από τα πορίσματα της έρευνας προκύπτει ότι αυτοί οι «αποσβεστήρες» δεν χρησιμοποιούνται. Οι συμβασιούχοι **καλούνται λιγότερο συχνά να εκφέρουν γνώμη** επί οργανωτικών αλλαγών, **εκπαιδεύονται λιγότερο** και **συζητούν λιγότερο συχνά** με τους συναδέλφους και τους προϊσταμένους τους και τους εκπροσώπους του προσωπικού για τα εργασιακά προβλήματα που αντιμετωπίζουν.
- Οι κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών κρατών θα πρέπει να υποβάλλουν τις **πολιτικές αγοράς εργασίας που ασκούν** σε τακτική αξιολόγηση –προορατική και αναδρομική– όσον αφορά τις επιδράσεις των πολιτικών επί της υγείας, και να εξετάσουν με ποιο τρόπο μπορούν να περιορισθούν ή να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις των σημερινών αλλαγών στην αγορά εργασίας με τη χρήση αντισταθμιστικών μηχανισμών. Οι εργαζόμενοι και τα εργατικά συνδικάτα πρέπει να ενθαρρύνονται, ώστε να λαμβάνουν περισσότερο υπόψη τις πτυχές των επιχειρηματικών αποφάσεων που έχουν σχέση με την υγεία και το ανθρώπινο δυναμικό.

Εισαγωγή

Την τελευταία δεκαετία παρατηρήθηκαν σημαντικές εξελίξεις στις αγορές εργασίας στις βιομηχανικές και τις μεταβιομηχανικές χώρες. Σ' αυτές συμπεριλαμβάνονται αλλαγές στο ποσοστό συμμετοχής (μείωση όσον αφορά τα νεότερα και τα περισσότερα ηλικιωμένα άτομα, αύξηση του ποσοστού στις γυναίκες), η ραγδαία ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών, η αδυσώπητη τάση προς την ευελιξία και η εξάπλωση των άτυπων μορφών απασχόλησης

(π.χ. συμβάσεις ορισμένου χρόνου, απασχόληση μέσω γραφείων παραχώρησης εργατικού δυναμικού, εργασία με μειωμένο ωράριο, εργασία freelance και αυταπασχόληση). Ενόψει αυτών των εξελίξεων, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας ανέλαβε να πραγματοποιήσει επισκόπηση της βιβλιογραφίας με θέμα τη σχέση μεταξύ απασχόλησης και υγείας στην Ευρώπη, καθώς και να διεξαγάγει ανάλυση των πορισμάτων της μελέτης του 1996 που είχε ως αντικείμενο το ίδιο θέμα.

Μεθοδολογία

Βιβλιογραφική επισκόπηση

Τα σχετικά δημοσιεύματα αναζητήθηκαν μέσω ολοκληρωμένης έρευνας των κατάλληλων ηλεκτρονικών τραπεζών δεδομένων και της αποκαλούμενης «Γκρίζας βιβλιογραφίας», μέσω του Διαδικτύου, μέσω επαφών με ειδικευμένα κέντρα ερευνών και σημαντικές εφημερίδες και περιοδικά. Η μελέτη περιορίστηκε σε άρθρα, βιβλία και εκθέσεις που δημοσιεύθηκαν από το 1993 (Ιανουάριος) έως το 1998 (Μάιος), όπου αναφέρονται εμπειρικά δεδομένα που προέρχονται από μελέτες που πραγματοποιήθηκαν στην Ευρώπη, στη Βόρεια Αμερική (ΗΠΑ και Καναδά), στην Ιαπωνία και στην Αυστραλία. Όλες οι παραπομπές που ενδέχεται να παρουσιάζουν ενδιαφέρον αξιολογήθηκαν ανεξάρτητα η μία από την άλλη από δύο τουλάχιστον μέλη της ερευνητικής ομάδας, προκειμένου να συμπεριληφθούν στην επισκόπηση. Η βιβλιογραφική επισκόπηση που φέρει τον τίτλο *Changing Labour Market Conditions and Health: A Systematic Literature Review (1993-1998)* [Η αλλαγή συνθηκών στην αγορά εργασίας και η υγεία: Μια συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση (1993-1998)] δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος: <http://www.eurofound.ie/files/html/EF9915EN.shtml>

Ανάλυση της δεύτερης ευρωπαϊκής έρευνας σχετικά με τις συνθήκες εργασίας

Χρησιμοποιήθηκαν δύο πηγές δεδομένων:

- 1) προσωπικά δεδομένα για 15 146 εργαζόμενους που προέρχονται από τη δεύτερη ευρωπαϊκή έρευνα για τις συνθήκες εργασίας (δηλαδή αφορούν ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνολικού ενεργού πληθυσμού σε 15 ευρωπαϊκές χώρες). και
- 2) τέσσερις οικολογικές μεταβλητές για τις ίδιες χώρες: ανεργία, συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης, κοινωνική προστασία και ακαθάριστο εγχώριο προϊόν.

Αναδιοργάνωση του τύπου εργασίας: συρρίκνωση, αναδιοργάνωση και επαγγελματική ανασφάλεια

Ο αυξανόμενος διεθνής ανταγωνισμός, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών, η αποβιομηχάνιση, οι επανειλημμένες υφέσεις και η ιδιωτικοποίηση πρώην κρατικών βιομηχανιών υποχρέωσαν πολλούς κλάδους και μεμονωμένες επιχειρήσεις να προβούν σε αναδιοργανώσεις, αναδιαρθρώσεις και/ή συρρικνώσεις. Στο μέρος αυτό πραγματοποιείται μια επισκόπηση των μελετών που προσπάθησαν να χαρτογραφήσουν τις σχέσεις μεταξύ της υγείας των εργαζομένων και της αναδιοργάνωσης του τύπου εργασίας και/ή της συρρίκνωσης μιας επιχείρησης ή ενός κλάδου.

Υπάρχουν ορισμένες ενδείξεις ότι η **επαγγελματική ανασφάλεια** προξενεί στους ανθρώπους την εντύπωση ότι η

σωματική τους υγεία επιδεινώνεται και οδηγεί στην αύξηση ορισμένων κλινικών συμπτωμάτων. Σύμφωνα με τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 1996, οι συμβασιούχοι τείνουν να αναφέρουν συχνότερα προβλήματα κόπωσης, οσφυαλγία και μυϊκούς πόνους, αλλά απουσιάζουν λιγότερο συχνά για λόγους υγείας σε σύγκριση με τους μόνιμους εργαζομένους. Παρόμοια πορίσματα προκύπτουν από τη διεξοδική ανάλυση κατηγοριών απασχόλησης, οικονομικών τομέων και χωρών (πίνακας 1).

Επιπλέον, σύμφωνα με την έρευνα του 1996, οι συνθήκες απασχόλησης των συμβασιούχων είναι χειρότερες από αυτές των μόνιμων (διαγράμματα 1 και 2). Οι πρώτοι είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε επώδυνες στάσεις, έντονους θορύβους, επαναλαμβανόμενες κινήσεις και μονότονα καθήκοντα σύντομης διάρκειας. Από την άποψη της οργάνωσης της εργασίας, οι συμβασιούχοι διαθέτουν πολύ

Πίνακας 1: Μέσος όρος ημερών απουσίας

Επίπονες στάσεις εργασίας	Μόνιμες συμβάσεις	Συμβάσεις ορισμένου χρόνου	Έκτακτοι εργαζόμενοι
Διαρκής έκθεση	9	6	2,4
Απουσία έκθεσης	2,7	2	0,7

Πίνακας 2: Απασχολούμενοι για τουλάχιστον έναν χρόνο σε συγκεκριμένη θέση εργασίας (%):

	Μόνιμοι εργαζόμενοι	Εργαζόμενοι με σύμβαση ορισμένης διάρκειας	Έκτακτοι εργαζόμενοι	Όλοι οι εργαζόμενοι
Σταθερό ωράριο	71,5	73	71	72
Δεν μπορούν να αποφασίσουν πότε θα πάρουν άδεια	46,5	55	57	47,5
Δεν μπορούν να κάνουν διάλειμμα όταν θέλουν	41,5	46	42	42
Δεν μπορούν να προσαρμοστούν ή να επιλέξουν το ρυθμό ή την ταχύτητα της εργασίας τους	30,5	37	41	31,5
Δεν μπορούν να επιλέξουν ή να αλλάξουν τη σειρά των καθηκόντων τους	38	44,5	49	39
Δεν μπορούν να επιλέξουν ή να τροποποιήσουν τις μεθόδους εργασίας τους	30,5	41	37,5	31,5

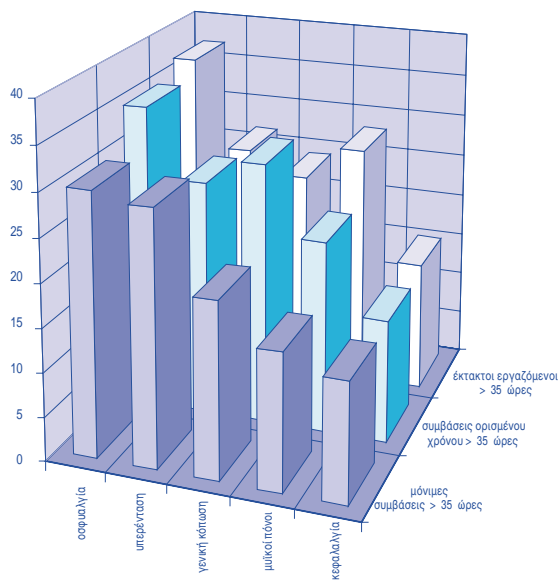
λιγότερη αυτονομία διαχείρισης του χρόνου και της εργασίας τους απ'ό,τι οι μόνιμοι, παρόλο που είναι λιγότερο εκτεθειμένοι σε ταχύρρυθμες εργασίες (πίνακας 2).

Συνεπώς, φαίνεται ότι οι **συνθήκες απασχόλησης** είναι η βασική ερμηνευτική μεταβλητή για τις διαφορές που εμφανίζονται ως προς την υγεία μεταξύ των μόνιμων εργαζομένων και των συμβασιούχων. Ωστόσο, μετά την προσαρμογή των δεδομένων στις ατομικές συνθήκες εργασίας, εξακολουθεί να υφίσταται σχέση μεταξύ καθεστώτος απασχόλησης και υγείας. Τα πορίσματα αυτά υποδεικνύουν ότι τα διάφορα **καθεστώτα απασχόλησης** επηρεάζουν άμεσα τα πορίσματα μελετών που έχουν σχέση με την υγεία, ανεξάρτητα από τις συνθήκες εργασίας. Ωστόσο, λόγω του διατομεακού χαρακτήρα της μελέτης, στην έκθεση γίνεται αναφορά μόνο σε

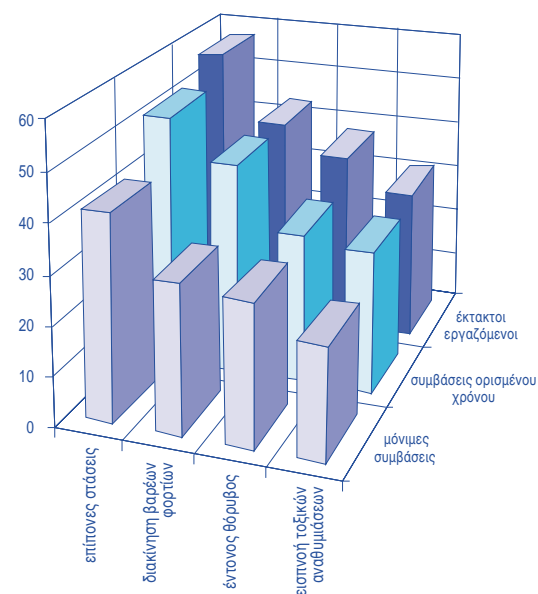
συσχετισμούς και όχι σε σχέσεις αιτίου-αιτιατού, πράγμα που σημαίνει ότι τα εν λόγω αποτελέσματα θα πρέπει να αξιολογηθούν με επιφύλαξη (διάγραμμα 3).

Λόγω ασυμβατοτήτων όσον αφορά τη διάρθρωση των μελετών και τη μέτρηση των αποτελεσμάτων, η σύγκριση των μελετών είναι δύσκολη και η μετα-ανάλυσή τους αδύνατη. Η βρετανική μελέτη Whitehall II⁽¹⁾ αξιολόγησε προσωπικές απόψεις και συμπεριφορές σχετικά με την υγεία κατά τη διάρκεια μιας περιόδου ιδιωτικοποίησης δημοσίων υπηρεσιών. Από τη μελέτη προκύπτει ότι οι επιπτώσεις της επαγγελματικής ανασφάλειας επί της σωματικής υγείας ενδέχεται να είναι πολύ πιο σημαντικές για τους άνδρες παρά για τις γυναίκες. Σε άλλη έρευνα αναφέρεται ότι υπάρχει πιθανότητα οι αρνητικές

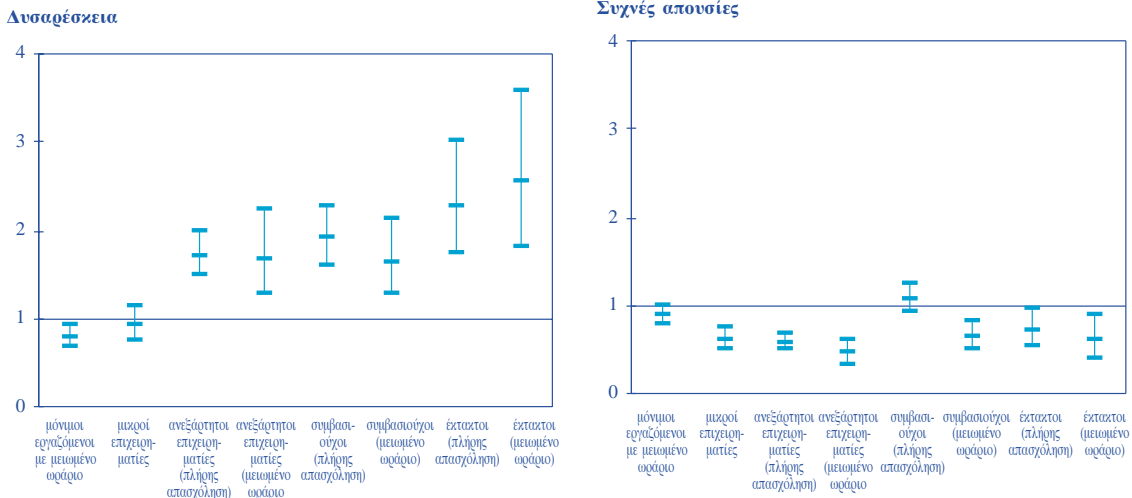
Διάγραμμα 1: Υγεία

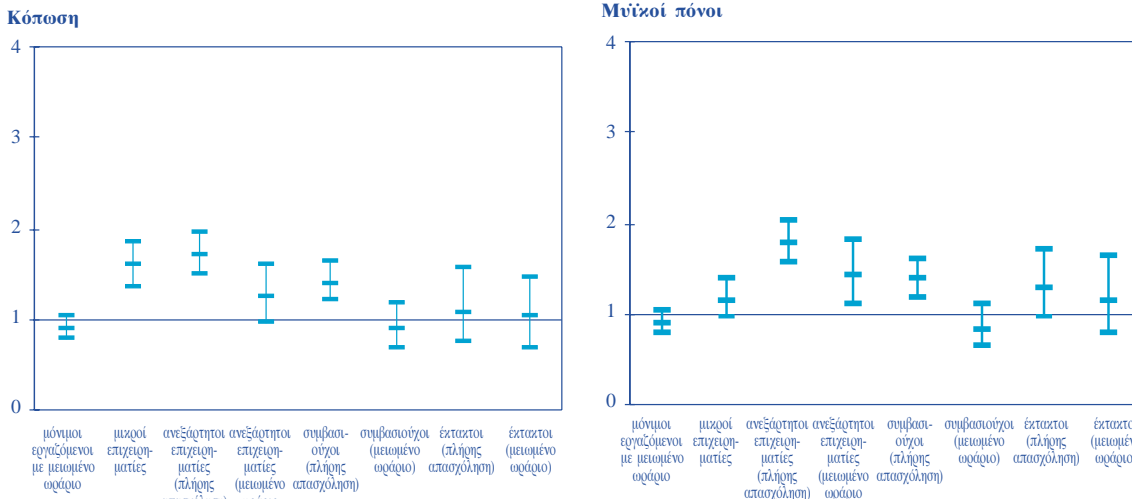
Διάγραμμα 2: Έκθεση σε σωματικούς κινδύνους

Διάγραμμα 3: Σχέση μεταξύ μορφών απασχόλησης (με βάση σύμβαση μόνιμης και πλήρους απασχόλησης) και υγείας

Διάγραμμα 4: Συχνότητα απουσιών

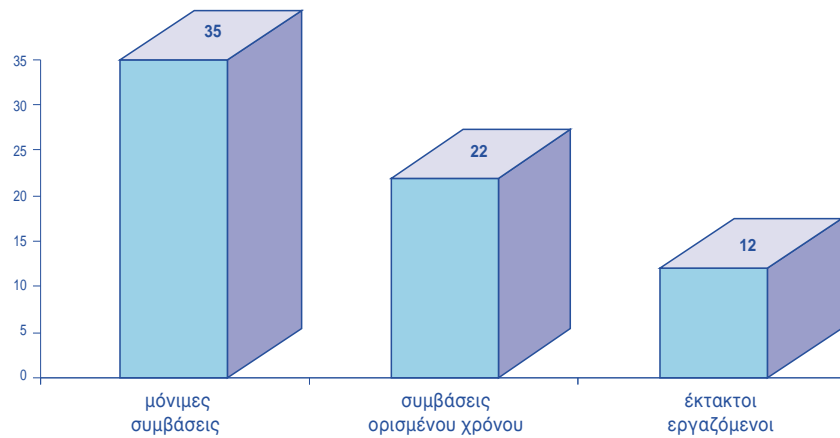

συνέπειες της επαγγελματικής ανασφάλειας επί της σωματικής υγείας να αυξηθούν με το χρόνο καθώς και ότι η υποκειμενική ένταση της επαγγελματικής ανασφάλειας διασυνδέεται στενά με ψυχοσωματικά συμπτώματα, όπως διάφορους πόνους και ενοχλήσεις. Όσον αφορά τη συναισθηματική/ψυχική υγεία, η βιβλιογραφία επιβεβαιώνει προηγούμενα πορίσματα σύμφωνα με τα οποία η ανασφάλεια κατά την περίοδο επικείμενων οργανωτικών αλλαγών σχετίζεται με την επιδείνωση της υγείας. Η μελέτη Whitehall II ήταν η μόνη που εξέτασε την επαγγελματική ανασφάλεια και τις συμπεριφορές ως προς την υγεία. Οι ερευνητές αναφέρουν ότι δεν διαπίστωσαν σχεδόν καμία σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών, παρότι στις γυναίκες που πρόσμεναν αλλαγές στο χώρο της εργασίας παρατηρήθηκε αύξηση του καπνίσματος και μείωση της καθημερινής άσκησης.

Κατά την εξέταση παραγόντων που ερμηνεύουν ή επηρεάζουν τις συνέπειες μιας επαπειλούμενης αλλαγής

και/ή απώλειας θέσης εργασίας, από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι άτομα, τα οποία ήταν στο παρελθόν άνεργα ή απασχολούνται με βάση βραχυπρόθεσμες συμβάσεις, τείνουν περισσότερο να θεωρούν τη θέση τους επισφαλής. Οι εργαζόμενοι στα κατώτερα κλιμάκια οργανώσεων, οι οποίοι έχουν χαμηλή επίγνωση των πιθανών επιπτώσεων των οργανωτικών αλλαγών, τείνουν να έχουν λιγότερο έλεγχο επί των αποφάσεων και διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο βλάβης της υγείας τους. Υπάρχουν επίσης ορισμένες ενδείξεις ότι η προσωπικότητα και η ψυχοσύνθεση ενός ατόμου επηρεάζουν τη θεώρηση και την αντιμετώπιση της επαγγελματικής ανασφάλειας. Για παράδειγμα, αναφέρεται ότι η χαμηλή αυτοεκτίμηση και η ύπαρξη ενός εξωτερικού κέντρου ελέγχου αυξάνει τις επιπτώσεις της επαγγελματικής ανασφάλειας και αντιστρόφως⁽²⁾. Όσον αφορά τη **μακροπρόθεσμη** ανασφάλεια, άτομα με «θετική αίσθηση» τα καταφέρνουν καλύτερα. Ωστόσο, η σχέση αυτή δεν υφίσταται στην

Διάγραμμα 5: Ποσοστό εργαζόμενων που εκπαιδεύτηκαν από την επιχείρηση (τουλάχιστον για μία ημέρα) τους προηγούμενους δώδεκα μήνες

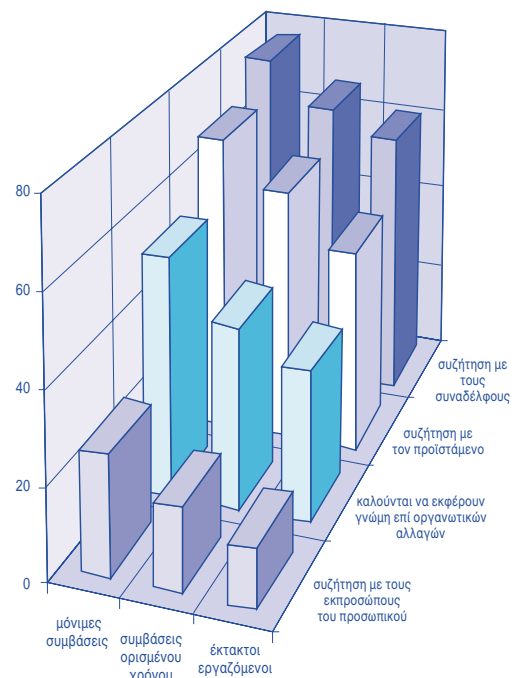
περίπτωση εκείνων που αντιμετωπίζουν **άμεση** επαγγελματική ανασφάλεια⁽³⁾.

Η αίσθηση της έντονης **συμπαράστασης** εκ μέρους συναδέλφων και προϊσταμένων ή εργατικών συνδικάτων μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση ορισμένων από τις επιπτώσεις της επαγγελματικής ανασφάλειας, αν και αυτό στην καλύτερη περίπτωση δεν αποτελεί τίποτα περισσότερο από μια προσωρινή λύση. Η αυξημένη αίσθηση του **προσωπικού ελέγχου** και η **πληροφόρηση** σχετικά με τα τεκταινόμενα και με το ποιος λαμβάνει τις καθοριστικές αποφάσεις εντός και εκτός της οργάνωσης έχουν καθοριστική σημασία, προκειμένου να περιοριστούν στο ελάχιστο οι επιπτώσεις μιας οργανωτικής αλλαγής⁽⁴⁾. Ωστόσο, σύμφωνα με τη μελέτη του 1996, αυτοί οι «αποσβεστήρες» δεν χρησιμοποιούνται. Έτσι, οι συμβασιούχοι καλούνται **λιγότερο συχνά να εκφέρουν τη γνώμη τους** σχετικά με οργανωτικές αλλαγές, **εκπαιδούνται λιγότερο** και **συζητούν λιγότερο** τα εργασιακά τους προβλήματα με τους συναδέλφους και τους προϊσταμένους τους καθώς και με τους εκπροσώπους του προσωπικού (διαγράμματα 5 και 6).

Η μοναδική μελέτη η οποία εξέτασε ιδιαίτερας τη σχέση μεταξύ της επιβίωσης μιας οργανωτικής αλλαγής και της σωματικής υγείας αφήνει να εννοηθεί ότι η συρρίκνωση μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των δικαιολογημένων απουσιών λόγω ασθένειας. Αυτό το φαινόμενο είναι πιθανότερο να παρουσιαστεί σε τόπους εργασίας όπου απασχολούνται πολλά άτομα ένα υψηλό ποσοστό των οποίων είναι ηλικιωμένοι (άνω των 44 ετών). Οι επιπτώσεις της συρρίκνωσης δεν είναι σαφείς όσον αφορά την ψυχική/συναισθηματική υγεία. Οι μελέτες που εξετάζονται στην έκθεση τονίζουν τους τρόπους με τους οποίους η διαδικασία συρρίκνωσης και οι επιπτώσεις της για τους εναπομένοντες εργαζόμενους επενεργούν ως σημαντικοί μεσολαβητικοί παράγοντες. Μια προσεκτικά ελεγχόμενη συρρίκνωση⁽⁵⁾ μπορεί στην ουσία να οδηγήσει σε διασαφήνιση των ρόλων και των ευθυνών των εργαζομένων και στην αύξηση της συμμετοχής τους στην

επιχείρηση. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι η αισιοδοξία και μια έντονη αίσθηση αυτονομίας αποτελούν σημαντικές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από αυτούς που επιβιώνουν μιας συρρίκνωσης για να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της. Τα χαρακτηριστικά αυτά φαίνεται ότι —ως ένα ορισμένο σημείο— μπορούν να αντισταθμίσουν τις αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες που επιφέρει η εμπειρία της συρρίκνωσης.

Διάγραμμα 6: Συμμετοχή

Η ένταξη και η αποχώρηση από την αγορά εργασίας

Στο τμήμα αυτό εξετάζονται ορισμένοι από τους βασικούς τρόπους με τους οποίους οι εργαζόμενοι εισέρχονται και εξέρχονται από την αγορά εργασίας και οι επιδράσεις της κατάστασης αυτής στην υγεία. Μελετώνται επίσης οι εμπειρίες δύο κοινωνικών ομάδων (νέοι και γυναίκες), οι οποίες έχουν επηρεαστεί δυσανάλογα από τις πρόσφατες αλλαγές στην αγορά εργασίας, καθώς και η σχέση μεταξύ πρόωρης συνταξιοδότησης και υγείας.

Λίγες είναι οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί με αντικείμενο τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται η υγεία κατά την περίοδο που ακολουθεί αμέσως ύστερα από την είσοδο στην ανεργία. Ωστόσο, από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της εθελούσιας αποχώρησης, η οποία συνοδεύεται από ικανοποιητική αποζημίωση, την παροχή συμβουλών και την εκπαίδευση για την ανεύρεση απασχόλησης στο μέλλον, και της υποχρεωτικής αποχώρησης λόγω της υψηλής ανεργίας, η οποία έχει συχνά αιφνίδιο χαρακτήρα και συνοδεύεται από περιορισμένες αποζημιώσεις. Το γεγονός αυτό τονίζει τη σημασία που έχει για κάθε άτομο η απώλεια μιας θέσης εργασίας. Σε σχέση με την ανεύρεση νέας απασχόλησης, φαίνεται ότι η «επικέντρωση στο πρόβλημα» ⁽⁶⁾ έχει θετικές επιδράσεις, ενώ η αξία της «επικέντρωσης στα συμπτώματα» δεν είναι σαφής. Πρέπει επίσης να σημειωθούν οι ενδείξεις ότι η ανεύρεση νέας, μη ικανοποιητικής απασχόλησης μπορεί να έχει δυσμενέστερες επιδράσεις επί της ψυχικής υγείας απ' ό,τι η ανεργία.

Όπως συμβαίνει και με την εμπειρία άλλων κοινωνικών ομάδων, η ανεργία φαίνεται να έχει αρνητικές επιδράσεις επί της υγείας των γυναικών και των νέων ανθρώπων, ενώ το αντίθετο συμβαίνει με την απασχόληση. Ωστόσο, σε μελέτη με αντικείμενο τους νέους, αναφέρεται ότι οι συνέπειες της απασχόλησης και της ανεργίας όσον αφορά την υγεία σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την ποιότητα της εργασίας. Εκείνοι με τις λιγότερο ικανοποιητικές δουλειές αναφέρουν τα υψηλότερα επίπεδα διαταραχών της υγείας τους. Μια μελέτη ⁽⁷⁾, στην οποία γίνεται μια σύγκριση της κατάστασης της υγείας των γυναικών του Ηνωμένου Βασιλείου και της Φινλανδίας, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η οικονομική ευημερία και η σωματική ευεξία είναι στενά συνδεδεμένες με την αμειβόμενη εργασία και συνιστά την προαγωγή της απασχόλησης και την εφαρμογή πολιτικών για την φροντίδα των παιδιών οι οποίες διευκολύνουν την οικονομική ανεξαρτησία των γυναικών.

Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας ⁽⁸⁾ προκύπτει ότι οι διαδικασίες που οδηγούν στην πρόωρη συνταξιοδότηση είναι

πολύπλευρες και πολύπλοκες. Πολλοί άνθρωποι αποχωρούν φαινομενικά για λόγους υγείας. Ωστόσο, διάφορες οργανώσεις χρησιμοποιούν διαφορετικά κριτήρια για τη χορήγηση συντάξεως για λόγους υγείας, π.χ. σε σχέση με το είδος και τη διάρκεια της ασθένειας, την ικανότητα εκτέλεσης των ίδιων ή διαφορετικών καθηκόντων στην επιχείρηση, και όσον αφορά τον αριθμό των γιατρών που απαιτείται για να επιβεβαιωθεί η διάγνωση. Ορισμένες περιπτώσεις πρόωρης συνταξιοδότησης «για λόγους υγείας» ενδέχεται να στηρίζονται σε κίνητρα άλλα από την υγεία (π.χ. οικονομικές ή κοινωνικές προσδοκίες). Ορισμένες οργανώσεις χρησιμοποιούν την πρόωρη συνταξιοδότηση ως μέθοδο για τη συρρίκνωση μιας επιχείρησης. Οι εργαζόμενοι υποχρεούνται να σταθμίσουν τα πλεονεκτήματα της πρόωρης συνταξιοδότησης σε σχέση με τον κίνδυνο απόλυσης, το ενδεχόμενο μετάθεσης και τυχόν αλλαγές που αφορούν την εξασφάλιση άλλης εργασίας. Στις περιπτώσεις αυτές, η έννοια της «επιλογής» της πρόωρης συνταξιοδότησης είναι ιδιαίτερα προβληματική. Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η πρόωρη συνταξιοδότηση επιδρά αρνητικά στη σωματική ή την ψυχική υγεία. Ωστόσο, όσοι αποχωρούν από τον ενεργό βίο για λόγους υγείας αναφέρουν ότι είναι λιγότερο ικανοποιημένοι με τη συνταξιοδότησή τους ⁽⁹⁾. Η πρόωρη συνταξιοδότηση υποχρεώνει συχνά τους ενδιαφερομένους να επαναδιαπραγματευτούν ορισμένες πτυχές του γάμου τους και του καταμερισμού εργασίας στο σπίτι.

Συμπέρασμα

Παρά τις όποιες επιφυλάξεις όσον αφορά τη μεθοδολογική ποιότητα των μελετών που συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα επισκόπηση, υπάρχουν επαρκείς αποδείξεις ότι η κατάσταση της υγείας σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με τις συνθήκες που επικρατούν σήμερα στην αγορά εργασίας. Από τα πορίσματά μας προκύπτει ότι η εργασιακή ανασφάλεια, η αναδιοργάνωση του τύπου εργασίας, η απόλυση και η επισφαλής απασχόληση είναι πιθανό να έχουν σχέση με σωματικά και/ή ψυχικά προβλήματα υγείας που εμφανίζονται σε ένα ευρύ φάσμα εργαζομένων. Οι κυβερνήσεις των ευρωπαϊκών κρατών θα πρέπει να υποβάλλουν τις πολιτικές αγορές εργασίας που ασκούν σε τακτική αξιολόγηση—προορατική και αναδρομική—όσον αφορά τις επιδράσεις των πολιτικών επί της υγείας και να εξετάσουν με ποιο τρόπο μπορούν να περιορισθούν ή να αντιμετωπισθούν οι επιπτώσεις των σημερινών αλλαγών στην αγορά εργασίας με τη χρήση μηχανισμών αντιστάθμισης. Οι εργαζόμενοι και τα εργατικά συνδικάτα θα πρέπει να ενθαρρυνθούν, ώστε να λαμβάνουν περισσότερο υπόψη τις πτυχές των επιχειρηματικών αποφάσεων που έχουν σχέση με την υγεία και τους ανθρώπινο δυναμικό, ακόμα και σε περίοδο οικονομικής αστάθειας.

Βιβλιογραφικές παραπομπές

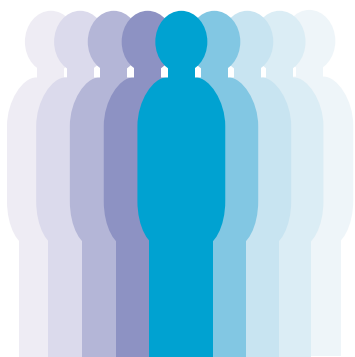
Ακολουθούν οι παραπομπές που αναφέρθηκαν στο παρόν κείμενο, ενώ ο πλήρης κατάλογος όλων των μελετών επισυνάπτεται στο τέλος της βιβλιογραφικής επισκόπησης με τίτλο «Changing Labour Market Conditions and Health: A Systematic Literature Review (1993-1998)» [Η αλλαγή συνθηκών στην αγορά εργασίας και η υγεία: Μια συστηματική βιβλιογραφική επισκόπηση (1993-1998)] που δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος: <http://www.eurofound.ie/files/htm/EF9915EN.shtml>

- (¹) Ferrie, J. E., Shipley, M. J., Marmot, M. G., Stansfeld, S. & Smith, G. D. (1995). 'Health effects of anticipation of job change and non-employment: longitudinal data from the Whitehall II study' *BMJ*, 311(7015), 1264-9.
- (²) Orpen, C. (1994). 'The effects of self-esteem and personal control on the relationship between job insecurity and psychological well-being' *Social Behavior and Personality*, 22(1), 53-55.
- (³) Roskies, E., Louis Guerin, C. & Fournier, C. (1993). 'Coping with job insecurity: How does personality make a difference?' *Journal of Organizational Behavior*, 14(7), 617-630.
- (⁴) Shaw, J. B., Fields, M. W., Thacker, J. W. & Fisher, C. D. (1993). 'The availability of personal and external coping resources: their impact on job stress and employee attitudes during organizational restructuring' *Work & Stress*, 7(3), 229-246.
- (⁵) Parker, S. K., Chmiel, N. & Wall, T. B. (1997). 'Work characteristics and employee well-being within a context of strategic downsizing' *Journal of Occupational Health Psychology*, 2(4), 289-303.
- (⁶) Leana, C. R. & Feldman, D. C. (1995). 'Finding new jobs after a plant closing: Antecedents and outcomes of the occurrence and quality of re-employment' *Human Relations*, 48 (12), 1381-1401.
- (⁷) Arber, S. & Lahelma, E. (1993). 'Inequalities in women's and men's ill-health: Britain and Finland compared' *Social Science & Medicine*, 37(8), 1055-68.

Arber, S. & Lahelma, E. (1993). 'Women, paid employment and ill health in Britain and Finland' *Acta Sociologica*, 36(2), 121-138.
- (⁸) Poole, C. J. (1997). 'Retirement on grounds of ill health: cross-sectional survey in six organisations in United Kingdom' *BMJ*, 314(7085), 929-32.
- (⁹) Hardy, M. A. & Quadagno, J. (1995). 'Satisfaction with early retirement: making choices in the auto industry' *Journals of Gerontology*, 50(4), S217-28.

Η έκθεση *Changing Labour Market Conditions and Health: A Systematic Literature Review (1993-1998)* εκπονήθηκε για το Ίδρυμα από τους Stephen Platt, Stephen Pavis και Gazala Akram της μονάδας έρευνας στον τομέα της υγείας και της αλλαγής συμπεριφοράς, Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου, Εδιμβούργο, Σκωτία.

Η έκθεση *Precarious Employment and Health-Related Outcomes in the European Union* εκπονήθηκε για το Ίδρυμα από τους Fernando Benavides και Joan Benach της ομάδας εργασίας για την υγεία στην εργασία, Πανεπιστήμιο Pompeu Fabra, Βαρκελώνη, Ισπανία.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

Οι δημοσιεύσεις του Ιδρύματος πωλούνται από τα τοπικά βιβλιοπωλεία ή τους επίσημους αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή την Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, L-2985 Λουξεμβούργο. Όπου δεν αναγράφονται τιμές, τα έγγραφα διατίθενται δωρεάν από το Ίδρυμα.

- 1. Precarious Employment and Working Conditions in Europe**
Αριθ. καταλόγου: SF-12-98-821-EN-C
Τιμή: 30 EUR
- 2. Gender and Working Conditions in the European Union**
Αριθ. καταλόγου: SX-12-98-207-EN-C
Τιμή: 30 EUR
- 3. Time Constraints and Autonomy at Work in the European Union**
Αριθ. καταλόγου: SX-09-97-389-EN-C
Τιμή: 20 EUR
- 4. Indicators of Working Conditions in the European Union**
Αριθ. καταλόγου: SX-08-97-961-EN-C
Τιμή: 10 EUR
- 5. The Second European Survey on Working Conditions (1996)**
(διατίθεται μόνο σε μορφή δίσκου)
Αριθ. καταλόγου: SX-05-97-414-EN-Y
Τιμή: 16 EUR

■ Ο δίσκος περιέχει δεδομένα SPSS χωρίς μορφοποίηση και διατίθεται από το Ίδρυμα υπό ορισμένες προϋποθέσεις, κατόπιν ειδικής αίτησης

- 6. First European Survey on the Work Environment (1991-1992)**
Αριθ. καταλόγου: SY-75-92-114-EN-C
Τιμή: 22.50 EUR
- 7. Working Conditions in the European Union**
(Περίληψη, διατίθεται και στις 11 γλώσσες της ΕΕ)
Αριθ. καταλόγου: SX-05-97-414-EN-C
- 8. Gender and Working Conditions in the European Union**
(Περίληψη, διατίθεται και στις 11 γλώσσες της ΕΕ)
Αριθ. καταλόγου: SX-12-98-215-EN-C
- 9. Time Constraints and Autonomy at Work in the European Union**
(Περίληψη, διατίθεται και στις 11 γλώσσες της ΕΕ)
Αριθ. καταλόγου: SX-08-97-888-EN-C
- 10. The Working Conditions of the Self-Employed in the European Union**
(Περίληψη, διατίθεται και στις 11 γλώσσες της ΕΕ)
Αριθ. καταλόγου: SX-08-97-896-EN-C
- 11. Precarious Employment and Working Conditions in the EU**
(Περίληψη, διατίθεται και στις 11 γλώσσες της ΕΕ)
Αριθ. καταλόγου: SY-08-97-880-EN-C

12. Precarious Employment and Health-Related Outcomes in the EU
Αριθ. καταλόγου: SX-22-99-119-EN-C
Τιμή: 16 EUR

13. Changing Labour Market Conditions and Health: A Systematic Literature Review (1993-1998)
Δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος <http://www.eurofound.ie/files/html/EF9915EN.shtml>

14. The Employment of People with Disabilities in Small and Medium-Sized Enterprises
Αριθ. καταλόγου: SX-12-98-449-EN-C
Τιμή: 16 EUR

15. The Employment of People with Disabilities in Small and Medium-Sized Enterprises
(Περίληψη, διατίθεται και στις 11 γλώσσες της ΕΕ)
Αριθ. καταλόγου: SX-12-98-457-EN-C

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Για περαιτέρω πληροφορίες παρακαλείσθε να αποσταθεί στον κ. Δημήτριο Πολίτη, **Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας**, Wyattville Road, Loughlinstown, Co. Dublin, Ireland.
Τηλ. (353-1) 204 31 40
Φαξ (353-1) 282 64 56/282 42 09
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο:
dimitrios.politis@eurofound.ie

Αποκλειστική εκμετάλλευση: Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. Επιτρέπεται η αναπαραγωγή για μη εμπορικούς σκοπούς, εφόσον γνωστοποιείται η πηγή και αποστέλλεται αντίγραφο στο Ίδρυμα.

Wyattville Road, Loughlinstown, Co. Dublin, Ireland.
Τηλ. (353-1) 204 21 00
Φαξ (353-1) 282 64 56/282 42 09
Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: postmaster@eurofound.ie
EF/99/34/GR

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

L-2985 Luxembourg

ISBN 92-828-7154-1

9 789282 871546